

เนื้อหาการวิจัยเพื่อเผยแพร่

จากการปลดล็อคส่วนของกัญชาออกจากบัญชียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 ในปัจจุบัน ทำให้ในสังคมไทยมีความตื่นตัวและสนใจที่จะนำส่วนของกัญชามาใช้ประโยชน์ในทางพาณิชย์มากยิ่งขึ้น อาทิ การทำเมนูกัญชาจำหน่ายในร้านอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม หรือการมีผลิตภัณฑ์อาหารหรือเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมออกสู่ท้องตลาด เนื่องจากการใช้ส่วนของกัญชามาผสมเป็นส่วนหนึ่งในอาหารหรือเครื่องดื่มเพื่อจำหน่ายนั้นถือเป็นสิ่งใหม่ในสังคมไทยที่ต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยต่อผู้บริโภค เนื่องจากการใช้กัญชาในปริมาณมากเกินไป การใช้กรรมวิธีการผลิตที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงการใช้กัญชาจากแหล่งวัตถุดิบที่ไม่เหมาะสมย่อมเกิดโทษต่อผู้บริโภค รวมถึงข้อจำกัดในการบริโภคกัญชาของประชากรบางกลุ่ม เช่น หญิงตั้งครรภ์ เด็ก ผู้มีโรคหัวใจและหลอดเลือดขั้นรุนแรง เป็นต้น ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค คณะผู้วิจัยโดย ผศ.ดร.ภญ.อุษาวดี สุตะภักดิ์ และ อ.ดร.ภก. ธีรพงศ์ ตั้งใจ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ จึงทำการวิจัยเรื่อง **“ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของผู้ประกอบการร้านอาหารและวิสาหกิจชุมชนต่อมาตรการทางกฎหมายและกรรมวิธีการผลิตอาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม”** ซึ่งการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความระดับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม และประเมินความรู้ความเข้าใจและความตระหนักของผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อประเด็นทางกฎหมาย กรรมวิธีการผลิต และข้อควรระวังต่างๆ ในการผลิตอาหารและเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา คือ ผู้ประกอบการด้านอาหาร ขนมและเครื่องดื่ม และวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น และทำการสำรวจระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร เครื่องดื่ม 192 คน (ร้อยละ 60.0) และวิสาหกิจชุมชน 128 คน (ร้อยละ 40.0) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.1 มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 27.5) และ 41-50 ปี (ร้อยละ 24.1) ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจมาแล้ว 3-5 ปี (ร้อยละ 30.0) กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร ขนม เครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมมากถึงร้อยละ 42.5, ไม่แน่ใจและอาจสนใจทำธุรกิจนี้ในอนาคตร้อยละ 29.4 และมีเพียงร้อยละ 28.1 ที่ไม่สนใจเลย โดยกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร ขนม กาแฟและเครื่องดื่มมีความสนใจมากกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ร้อยละ 46.9 และ 35.9 ตามลำดับ) เหตุผลหลักคือเห็นว่าสังคมไทยกำลังให้ความสนใจเรื่องการนำกัญชามาเป็นส่วนผสมในอาหารหรือเครื่องดื่ม กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งสนใจที่จะใช้ยอดหรือช่อดอกมาปรุงหรือผสมลงในอาหาร เครื่องดื่ม ทั้งนี้ในกลุ่มที่สนใจและไม่แน่ใจพบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีการเตรียมการ (ร้อยละ 68.4) และเมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรกับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยใช้

สถิติ chi-square test พบว่า ปัจจัยด้านเพศ ช่วงอายุ และประเภทของการประกอบการ มีความสัมพันธ์กับความสนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$)

ในประเด็นความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจผิดว่าปัจจุบันนี้สามารถใช้ยอดหรือช่อดอกเพื่อผสมในผลิตภัณฑ์อาหาร ขนม เครื่องดื่มได้โดยไม่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังเข้าใจว่าสามารถใช้ส่วนของกัญชาที่ปลูกจากแหล่งใดก็ได้ เช่น จากการปลูกในครัวเรือน มาผสมในผลิตภัณฑ์อาหารและจำหน่ายให้แก่ลูกค้าได้ ในประเด็นความรู้ด้านกรรมวิธีการผลิตและข้อควรระวังต่างๆพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50) ไม่ทราบว่าการใช้ส่วนของกัญชาในการประกอบอาหารต้องระมัดระวังการปนเปื้อนสารโลหะหนัก การปนเปื้อนสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์ที่มีโทษ นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าการปรุงอาหารหรือเครื่องดื่มที่ใช้ความร้อนระดับต่างๆ หรือการใช้น้ำ/น้ำมันในการประกอบอาหารจะมีผลต่อสารสำคัญในกัญชา ซึ่งความรู้ในประเด็นนี้มีความสำคัญต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ผู้ประกอบการที่สนใจควรได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ในประเด็นด้านความคิดเห็นและความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติระดับปานกลางและระดับเหมาะสม (ร้อยละ 59.2 และ 39.1) มีเพียงร้อยละ 1.7 ที่มีทัศนคติในระดับที่ควรปรับปรุง สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้จัดการสัมมนาออนไลน์ผ่านระบบ ZOOM ในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2565 เวลา 09.30-12.30 น. โดยกลุ่มเป้าหมายคือผู้ประกอบการร้านอาหารหรือเครื่องดื่มและวิสาหกิจชุมชนที่สนใจผลิตผลิตภัณฑ์อาหารหรือเครื่องดื่มที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม เพื่อสร้างความเข้าใจด้านเทคนิค/กรรมวิธีการผลิต รวมถึงข้อควรระวังต่างๆและประเด็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องเอให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค โดยมีวิทยากรจากโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ในการสัมมนาดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งสิ้น 28 คน

จากผลการศึกษาจะบ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการยังขาดความรู้ในประเด็นด้านเทคนิคและกรรมวิธีการผลิตที่ถูกต้อง คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากกัญชาต้องมีการสร้างความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและความรู้ที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มคุณค่าของอาหารควบคู่ไปกับการสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาครัฐ โดยกรมอนามัยต้องมีมาตรการด้านความปลอดภัยที่ชัดเจนในประเด็นการปรุง/ผลิตอาหารที่มีส่วนผสมของกัญชาเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ประกอบการ ทั้งนี้ในระหว่างการรอประกาศของกรมอนามัยอาจพิจารณาข้อแนะนำของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรเป็นข้อเสนอแนะในเบื้องต้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันการศึกษาที่สนใจควรมีมาตรการที่สนับสนุนให้ผู้ประกอบการเกิดการเรียนรู้ถึงเทคนิค/กรรมวิธีการผลิตที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในเบื้องต้นก่อนมีการประกอบการ เช่น การจัดอบรม สัมมนา การสร้างช่องทางการเรียนรู้ทางออนไลน์ เป็นต้น หรืออาจพิจารณาการผ่านการอบรมเป็นเงื่อนไขการอนุญาตให้ประกอบการของผู้ประกอบการร้านอาหาร ขนม เครื่องดื่ม ที่สนใจได้

3. ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมซึ่งต้องขออนุญาต หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรมีช่องทางการให้ข้อมูลและให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ผู้ประกอบการและวิสาหกิจชุมชนที่สนใจ
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันการศึกษาที่สนใจ ควรสร้างช่องทางการให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยและข้อควรระวังต่างๆสำหรับผู้บริโภคที่สนใจทดลองเมนูกัญชา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเพื่อให้ผู้บริโภคเองสามารถตัดสินใจในการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมได้อย่างเหมาะสม
5. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรมีการดำเนินงานเฝ้าระวังความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ท้องตลาด (post-marketing surveillance) สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของกัญชาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้รับอนุญาตออกสู่ท้องตลาด